

SKL:s agenda för integration – uppföljning av våra förslag till staten, nov. 2017

[SKL:s agenda för integration](#) innehåller 65 punkter med förslag till staten och utvecklingsområden för kommuner, landsting och regioner. Målsättningen är bättre och effektivare asylmottagande och förutsättningar för nyanländas etablering på arbetsmarknaden och i samhället. Övergripande utgångspunkter är

- Helhetssyn och samordning
- Samverkan mellan olika aktörer
- Jämn fördelning i landet
- Lokal och individuell anpassning
- Kunskap, statistik och planeringsförutsättningar
- Ekonomiska förutsättningar och snabbare etablering

Agendan beslutades av SKL:s styrelse i mars 2017. SKL har en aktiv dialog med regeringen, statliga myndigheter och andra aktörer om förslagen i agendan och följer regelbundet upp varje punkt. Aktuell status (antal punkter):

- = klar och beslutad/genomförd (3)
- = bereds av regering, arbete pågår på myndighet eller annat tydligt besked (10)
- = vissa initiativ, ingår i utredning eller omfattas delvis av uppdrag till myndigheter (31)
- = ej klar, inga besked (20)
- = utgått t.v. (1)

Områden i agendan

Mottagande och bosättning	2
Etableringen på arbetsmarknaden	9
Integration i samhället	14
Barn och unga	16
Hälsa	21
Ersättningar till kommuner och landsting	22
Forskning och utveckling	24

Mottagande och bosättning

Asylmottagandet

■ 1 **Inför en fördelningsnyckel och överenskommelser för asylboenden**

Asylboenden är ojämnt fördelade och tar inte hänsyn till kapaciteten i lokalsamhället. Det måste införas ett regionalt samråd mellan kommunerna, landstinget/regionen och berörda statliga aktörer om en fördelningsnyckel på kommunnivå för asylboenden.

Fördelningsnyckeln bör utgå från antalet asylsökande och nyanlända, antal asylsökande som bosätter sig i eget boende och befolkningsstorlek. Fördelningsnyckeln bör också stödja bosättningsarbetet efter uppehållstillstånd.

Med fördelningsnyckeln som grund tecknas en överenskommelse mellan stat, region eller landsting och kommun om planeringen för anläggningsboenden. Olika driftsformer för anläggningsboenden ska kunna användas som utgår från lokala möjligheter och behov. Det kan innebära såväl upphandling från privata aktörer, som boenden i statlig, landstings-, region- eller kommunal regi samt avtal med organisationer inom det civila samhället. Största möjliga kontinuitet ska eftersträvas, både för den asylsökande och för kommunen. Det är särskilt viktigt att barn och unga tillförsäkras trygghet i skolan och på fritiden. Ur kommunens perspektiv är det viktigt med stabilitet kring de insatser och investeringar som görs i asylmottagandet.

Status: Punkten omfattas av den statliga Mottagandeutredningen A 2015:02, slutbetänkande 31 mars 2018.

■ 2 **Förändra ebo-reglerna efter försöksverksamhet**

För att motverka de negativa konsekvenserna av systemet med eget boende (ebo) – inte minst för barnen - behöver förändringar genomföras som innebär att vissa kriterier i boendet ska vara uppfyllda för att ebo under asyltiden ska godkännas. En viktig utgångspunkt för sådana kriterier ska vara bostadssituationen för barn och unga. Asylsökande ska vidare vara skyldiga att vara registrerade på den adress som den enskilde bor på i likhet med andra personer och kommunerna måste få tillgång till denna information.

En försöksverksamhet med förändrade regler för ebo bör genomföras omgående i ett antal kommuner. Försöksverksamheten bör genomföras i samverkan mellan kommunsektorn och staten och syfta till att ta fram fungerande kriterier och rutiner och ge möjlighet att utveckla och utvärdera ett förändrat boendesystem. Försöksverksamheten bör även omfatta självbosättning i samband med uppehållstillstånd oavsett om den nyanlända har bott i anläggningsboende (abo) eller ebo under asyltiden.

Status: Punkten omfattas av den statliga Mottagandeutredningen A 2015:02, slutbetänkande 31 mars 2018. SKL har föreslagit att en försöksverksamhet påbörjas snarast.

■ 3 **Inför ibo – alternativ möjlighet till inneboende**

Privatpersoner kan i nuläget inte ingå avtal med Migrationsverket om att organiserat hyra

ut boende till asylsökande som till exempel en andrahandslägenhet, inneboenderum eller gäststuga. Möjligheten att införa ett mer organiserat inneboende i privatbostad – ibo – bör utredas i syfte att få ett jämnare asylmottagande över landet. Ibo skulle vara en ny mellanform för asylboende som ökar utbudet av bostäder som inte finns tillgängliga idag och tar tillvara initiativ och möjligheter som civilsamhället kan bistå med.

Status: Punkten omfattas av den statliga Mottagandeutredningen A 2015:02, slutbetänkande 31 mars 2018

■ **4 Låt kommunerna erbjuda insatser till asylsökande**

Utgångspunkten måste vara att asylprocessen ska vara så kort som möjligt. I tider när asylprocessen blir längre till följd av högt mottagande måste dock insatser till asylsökande säkerställas för att ta tillvara tid och kompetens. Det bör finnas möjlighet för kommuner och regioner att efter överenskommelse med staten och mot statlig ersättning erbjuda kompetenshöjande insatser till asylsökande. Insatserna kan avse till exempel svenskundervisning och praktik hos olika arbetsgivare i kommunen. Asylsökande i ebo måste ha samma tillgång till insatser som asylsökande i abo. Hinder för asylsökande att jobba måste undanröjas. Statliga ersättningssystem och kommunernas och regionernas befogenheter för utökade möjligheter att erbjuda insatser till asylsökande behöver ses över. Befogenheter behöver också ses över om kommunala aktörer ska kunna driva anläggningsboenden efter överenskommelse med staten (se första punkten i detta avsnitt).

Status: Omfattas av den statliga Mottagandeutredningen A 2015:02. Slutbetänkande 31 oktober 2017. Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 aviserat att kommunerna ska få större möjlighet att ta del av statsbidrag för tidiga insatser till asylsökande.

■ **5 Utred hur asylsökande omfattas av försäkringar**

Det finns en risk att asylsökande som deltar i aktiviteter och praktikinsatser som erbjuds av det civila samhället och olika arbetsgivare inte omfattas av befintligt försäkringsskydd. Försäkringsfrågan behöver utredas och få en generell lösning för att inte utgöra ett hinder för enskildas möjligheter att delta i insatser under asyltiden.

Status: Utredds inom ramen för den statliga Mottagandeutredningen A 2015:02, slutbetänkande 31 mars 2018.

■ **6 Säkerställ att asylsökande kan resa med kollektivtrafik**

Asylsökande kan ha begränsade möjligheter att resa till offentlig och annan service på grund av att kollektivtrafik vid asylboende samt tillgång och medel till färdbiljetter saknas. Samarbetet mellan staten och regionala kollektivtrafikmyndigheter måste utvecklas för att underlätta asylsökandes resor. Staten bör täcka asylsökandes kostnader för färdbiljetter alternativt ombesörja och bekosta transporter till och från asylboenden på andra sätt när det inte rimligen går att lösa med kollektivtrafik.

Status: Asylsökande som deltar i tidiga insatser, som samordnas genom Länsstyrelserna, får ersättning för resor till insatserna genom Migrationsverket. SKL framhåller dock att ett samarbete mellan staten och

regionala kollektivtrafikmyndigheter måste utvecklas för att underlätta asylsökandes resor avseende tillgång och medel för färdbiljetter till såväl offentlig som annan service och aktiviteter.

■ **7 Se över regelverken så att rättigheterna blir lika för alla i samma situation**

Vissa regler på migrationsområdet innebär att personer hamnar mellan systemen. Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) behöver ändras så att den omfattar även barn som söker asyl och bor hos en vårdnadshavare med uppehållstillstånd. LMA behöver också tydliggöras i fråga om vilken huvudman som har ansvar för försörjning av personer som får tidsbegränsade uppehållstillstånd som inte ligger till grund för folkbokföring. Skollagen och regelverket kring hälso- och sjukvård måste ändras så att även de som får uppehållstillstånd kortare än ett år, har rätt att gå i skolan och få hälso- och sjukvård.

Status: Enligt ett [rättsligt ställningstagande från Skatteverket](#) kan vissa personer som har beviljats uppehållstillstånd för kortare tid än ett år ändå antas komma att vistas i landet i minst ett år och därmed bli folkbokförd. SKL förbereder en till agendan kompletterande skrivelse med förtydliganden om behov av ändringar i lagar och förordningar på hälso- och sjukvårdsområdet.

■ **8 Säkerställ tillgänglig information och vägledning om nya regelverk**

Av nya regelverk på migrationsområdet följer många frågeställningar från enskilda, kommunala aktörer, arbetsgivare, organisationer och allmänheten. Otydlighet och brist på tillgänglig vägledning och stöd från staten skapar oro och osäkerhet hos enskilda och ger kommuner och landsting sämre förutsättningar i sina åtaganden. Staten måste säkerställa att tydlig information till olika målgrupper finns tillgänglig i god tid innan regelverken börjar tillämpas och att praktiskt stöd ges till enskilda i migrationsärenden. Det gäller till exempel hantering av ansökan om förlängning av tidsbegränsade uppehållstillstånd, krav på anställning för möjlighet till permanent uppehållstillstånd, familjeåterföreningsfrågor och vad som gäller avseende lagförslaget om uppehållstillstånd för gymnasiestudier.

Status: Migrationsverket har lagt ut riktad information till olika målgrupper, bl. a. frågor och svar, på sin hemsida. SKL uppfattar att det finns ytterligare informationsbehov och följer upp om det finns behov av kompletterande insatser.

■ **9 Säkerställ att staten tar det samlade ansvaret för de som får avslag på ansökan om asyl**

Ansvarsfördelningen mellan staten och kommunernas socialtjänst för personer som inte längre har rätt till bistånd enligt LMA måste förtydligas. Åtgärder på nationell nivå måste stödja och synkroniseras med det lokala arbetet. Staten måste tydliggöra och också i praktiken ta sitt samlade ansvar från avslagsbeslut till återvändande eller avvísning. Socialtjänstens ansvar och åtaganden måste vara tydligt reglerade och finansierade.

Bosättningen av nyanlända

■ 10 Säkerställ en närhetsprincip i bosättningen efter uppehållstillstånd

Matchningen mellan individ och kommun måste utvecklas för att säkerställa effektivitet i bosättningsarbetet och bättre förutsättningar för etablering. Närhetsprincipen behöver tillämpas i så stor utsträckning som möjligt. Det innebär att nyanlända i första hand anvisas till och avräknas från kommunalet i den kommun där de har bostad i anläggningsboende. Kommuner och lokalsamhället får då bättre förutsättningar att fokusera på tidiga insatser som ger långsiktiga effekter. De nyanlända hushållen får bättre förutsättningar att vid bosättning fortsätta den redan påbörjade etableringen i lokalsamhället och i skolan. Erfarenheter visar att sannolikheten att nyanlända accepterar och stannar på bosättningsorten ökar när närhetsprincipen tillämpas i bosättningen.

Status: Ingår i den statliga Mottagandeutredningen A 2015:02.

Slutbetänkande 31 oktober 2017. Migrationsverket har uppdrag att anvisa enligt närhetsprincipen, dock liten effekt då anläggningsboenden är ojämnt fördelade.

■ 11 Låt kommuner - som vill och kan - ta emot fler nyanlända än kommunalet

SKL står bakom fördelningsprinciperna för nyanländas bosättning som bygger på förutsättningarna på arbetsmarknaden, befolkningsstorlek och övrigt asyl- och flyktingmottagande. Men läget på bostadsmarknaden innebär stora utmaningar för ett antal kommuner att få fram bostäder. Möjlighet till omfördelning mellan kommuner och län måste finnas för att nyanlända ska kunna erbjudas boende som ger bättre förutsättningar för etablering. Kommuner som vill, bör ges möjlighet att ta emot fler nyanlända än sitt kommunal med hänvisning till lokala bedömningar av behoven på arbetsmarknaden.

Status: Länstal som omfattar totalt 15 200 platser för 2018 beslutades av regeringen under oktober. Regeringen har inte beslutat om några förändringar som ger förutsättningar att omfördela platser mellan länen och förutsättningar att nyttja den samlade kapaciteten i hela landet. Baserat på länstalen beslutar länsstyrelserna om fördelning av platser inom länet, s.k. kommunal, senast under december.

■ 12 Beakta mottagandet av anhöriga vid anvisning

En betydande del av kommunernas hela bostadsåtagande, kan vara bostadsanskaffning för anhöriga till såväl ensamkommande barn som övriga nyanlända. En ordning där mottagandet av anhöriga ingår i årsplaneringen för kommunmottagandet kan skapa bättre planeringsförutsättningar för kommunerna och synliggöra deras åtagande bättre.

Status: Anhöriga och övriga nyanlända som självbosätter sig i kommunerna ingår i beräkningen av fördelningsnyckeln, men mottagandet av anhöriga påverkar inte Migrationsverkets anvisningar över året.

■ **13 Låt även de som haft ebo under asyltiden kunna anvisas en kommun för bostad**

Personer som har bott i eget boende under asyltiden har idag inga möjligheter att få hjälp med en anvisning till bostad efter beviljat uppehållstillstånd. Det ursprungliga valet av ebo under asyltiden behöver inte motsvara individens behov av boende under etableringen. För den enskilde kan besked om uppehållstillstånd och planering för familjeåterförening innebära behov av ett nytt ställningstagande kring boende och bostadsort. Staten bör därför ge fler nyanlända möjlighet att erbjudas boende i kommun efter anvisning. Möjligheten att bosätta sig själv, utanför anvisningssystemet, bör vara kopplat till att den nyanlände har ett hållbart boende. Det gäller nyanlända som har bott i såväl ebo som abo under asyltiden.

Status: Förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning reglerar att endast nyanlända som har bott på anläggningsboenden och kvotflyktingar kan anvisas en kommun för bosättning. Genom ett nytt rättsligt ställningstagande från Migrationsverket har i praktiken möjligheten också tagits bort för nyanlända att flytta till anläggningsboende i samband med uppehållstillstånd för att därifrån erbjudas anvisad bosättning.

■ **14 Ge kommunerna bättre ekonomiska förutsättningar för bostäder för nyanlända**

Alla kommuner, såväl de som har stark tillväxt som de på svaga bostadsmarknader, ska kunna erbjuda olika typer av boendelösningar för nyanlända. Finansieringsförutsättningarna för bostadsbyggande och renovering måste förbättras, till exempel genom förbättrade kreditgarantier och stöd till upprustning.

Status: Omfattas av N 2017:01 Utredningen om förbättrad bostadsfinansiering. Slutbetänkande i slutet på år 2017.

■ **15 Låt kommunerna ta över lägenheter som staten hyr för asylsökande**

Migrationsverket hyr ett omfattande antal lägenheter för asylsökande hos kommunala och privata bostadsföretag. Inriktningen måste vara att tillgängliga lägenheter i första hand används för mottagandet av nyanlända och att Migrationsverket efter samråd om lokala behov överlämnar dessa till kommunerna.

Status: Flera tvister gällande uppsägning av hyresavtal mellan kommunalt bostadsbolag och Migrationsverket har varit aktuella under 2017. I vissa mål har förlikningar skett eller andra överenskommelser om utfasning av hyresavtalen. Överlämning och utfasning sker dock inte rutinmässigt efter kommunens behov.

■ **16 Underlätta och stimulera privatuthyrning**

Uthyrning av privata bostäder måste ytterligare underlättas för att ta tillvara fler möjligheter på bostadsmarknaden. Hinder måste identifieras och åtgärdas så att fler

privatpersoner ska få bättre möjligheter och även se det som lockande att hyra ut. Bland annat kan reglerna i hyres- respektive bostadsrättslagen samt skattelagstiftningen ses över.

Status: Statskontoret har på uppdrag från regeringen utrett möjligheterna att öka uthyrningen av privatbostäder, rapporten redovisades den 30 juni 2017. Kommuner kan söka s.k. § 37-medel för att utveckla arbetet med att förmedla privatbostäder till nyanlända

■ 17 **Förbättra de nyanländas förmåga att betala för sin bostad**

Etableringsersättnings- och socialförsäkringssystemet måste anpassas för att säkerställa att nyanlända kan betala hyra för olika typer av boendelösningar. Med nuvarande regelverk kan nyanlända till exempel inte få bostadsersättning eller bostadsbidrag för del i bostad och som inneboende.

Status: Initiativ saknas för att förändra bostadsersättningen till nyanlända som idag inte medger ersättning för t.ex. delad bostad eller inneboende. Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 aviserat en översyn av bostadsbidragssystemet. Direktiv är inte beslutade.

■ 18 **Utöka antalet Mötesplatser**

”Mötesplatser och information” är ett samverkansprojekt mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och SKL. Målet är att förenkla processen för nyanlända och öka effektiviteten för de involverade aktörerna. Erfarenheterna av projektet är goda. Regeringen bör ge myndigheterna i uppdrag att utöka verksamheten till fler orter, inte minst i glesbygdskommuner. Mötesplatserna kan också utvecklas till att omfatta hela etableringstiden.

Status: Regeringen har förlängt uppdraget till myndigheterna t.o.m. 2018. Regeringen har även tillsatt [en statlig utredning](#) om en organisation för lokal statlig service som påverkar frågan.

Prognoser, statistik och uppföljning

■ 19 **Utveckla mottagandeprognoerna**

Kommunerna är beroende av bra prognoser för att kunna planera sin verksamhet. Det behövs säkrare prognoser och staten måste utveckla verktyg för att kunna ta fram regionala och lokala mottagandeprognoiser. Migrationsverket bör ges i uppdrag att i samråd med SKL ta fram planeringsunderlag och prognoser för mottagandet av asylsökande och nyanlända på regional och lokal nivå.

Status: Inom Migrationsverket pågår Migrationsalgoritmprojektet som bland annat tar fram verktyg för utfallanalyser i bosättningen på regional nivå. Projektet presenterar arbetet på en slutkonferens i december.

■ 20 **Inför samordningsnummer för asylsökande**

Ett samordningsnummer som den asylsökande erhåller tidigt i processen och som kan registreras på LMA-kortet är en viktig förutsättning för enklare informationsöverföring

mellan stat, kommuner och landsting. Till exempel kan patientsäkerheten öka och övergångar mellan skolor, skolformer och gymnasieprogram underlättas.

Förutsättningarna för att använda samordningsnummer har utretts av Skatteverket och Migrationsverket och ett antal lagar och förordningar behöver justeras. Möjligheten för personer med samordningsnummer att få e-legitimation måste också ses över. För identifiering och uppföljning av papperslösa behöver det säkerställas att även inaktiva samordningsnummer kan användas.

Status: Skatteverket har på uppdrag av regeringen och i samråd med Migrationsverket, Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån och Skolverket utrett förutsättningarna för att låta samtliga asylsökande i Sverige erhålla samordningsnummer. Uppdraget redovisades till Finansdepartementet i april 2016. I budgetproposition för 2018 finns inga skrivningar om ytterligare initiativ i frågan.

■ 21 **Förbättra uppföljning och statistik över mottagandet**

Uppföljningen och statistiken över mottagandet måste samordnas mellan statliga myndigheter, regioner, landsting och kommuner. För att bättre spegla det faktiska mottagande av olika kategorier asylsökande och nyanlända behöver uppföljningsmått och statistik ses över och kunna brytas ner på regional och lokal nivå.

Status: SKL har en pågående dialog med Migrationsverket och Länsstyrelserna om utveckling av statistiken.

■ 22 **Ge Migrationsverket skyldighet att informera kommuner och landsting om asylsökande och nyanlända**

Kommunerna måste få information om asylsökande i såväl anläggningsboende som eget boende och nyanlända som bosätter sig i kommunen. Det är nödvändigt för att kunna planera, erbjuda och genomföra kommunala åtaganden inom t.ex. socialtjänst och skola. Migrationsverket måste få en skyldighet att informera kommunen om asylsökande och nyanlända som bor där. Sekretessregler behöver också ses över för att säkerställa att information om asylsökande och nyanlända kan ges till kommuner.

Migrationsverket måste också få en skyldighet att lämna uppgifter till landstingen om nyanlända som folkbokförs. Det är av stor vikt för att landstingen ska kunna erbjuda hälsoundersökning till de som inte nåts av ett sådant erbjudande under asyltiden och till efterkommande anhöriga.

Högsta prioritet ska även ges åt att utveckla Migrationsverkets system för digital överföring av information till kommuner och landsting.

Status: SKL har i två skrivelser hemställt till socialdepartementet om att genomföra nödvändiga författningsändringar vad gäller kontaktuppgifter till asylsökande och nyanlända. SKL har även tillskrivit justitiedepartementet om behov av information till kommuner i samband med bosättning samt har i andra sammanhang tagit upp frågor om behov

av information om asylsökande som bor i kommunen. Frågan berör även den pågående statliga Mottagandeutredningen.

■ **23 Öka tillgången till individbaserad statistik för socialtjänst och skola**

Nationell och individbaserad statistik för ökad kunskap om kvalitet och resultat i skolan och om barn i samhällsvård måste utvecklas och göras tillgänglig. Det är en förutsättning för att analyser ska kunna göras om insatser till asylsökande och nyanlända barn och unga utifrån ett jämställdhets-, jämlikhets- och mångfaldsperspektiv. Barn i asylsökande familjer saknas för närvarande helt i den officiella statistiken. Samordningsnummer kommer att kunna göra det möjligt att skapa individbaserad statistik.

Status: Frågan om individbaserad statistik för socialtjänst ingår i den pågående utredningen S 2017:03 Översyn av socialtjänstlagen. Utredningen ska lämna sitt slutbetänkande 1 dec 2018.

Etableringen på arbetsmarknaden

■ **24 Kommuner och regioner måste kunna få ta ett större ansvar för etableringsinsatser**

Den nationella styrningen av etableringsinsatser för nyanlända måste förändras från detaljstyrning till målstyrning och regelverken och resurserna göras mer flexibla. Det skulle möjliggöra ett bättre nyttjande av kommunernas lokala förankring, kapacitet och erfarenheter. Det skulle också kunna ge ett bättre nyttjande av de samlade resurser som finns för utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser. Utifrån en gemensam analys av lokala möjligheter och behov bör en överenskommelse kunna träffas mellan Arbetsförmedling, kommun och region om hur ansvaret och de statliga medlen för utformning och utförande av etableringsinsatser ska fördelas dem emellan. Det möjliggör till exempel att vuxenutbildningen och lokala företag i högre utsträckning kan utföra arbetsförberedande utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser som svarar mot lokala behov. Sfi, svenska som andraspråk, samhällsorientering, vuxenutbildning och arbetsmarknadspolitiska insatser kan samordnas i sammanhållna paket. Kommunernas ofta väl utvecklade samarbete med det lokala näringslivet kan ytterligare bidra till att utveckla etableringsinsatserna.

Status: Den pågående statliga arbetsmarknadsutredningen (A 2016:03) har i ett [tilläggsdirektiv](#) bland annat fått uppdrag att analysera och lämna förslag om hur kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken bör förtydligas, och hur enskilda kommuner, i de fall det är effektivt, i högre grad ska kunna medverka i genomförandet av arbetsmarknadspolitiken samt hur arbetsmarknadspolitiken i större utsträckning ska kunna samverka med relevanta aktörer på regional och nationell nivå i syfte att stärka kompetensförsörjningen. Slutbetänkande senast den 31 januari 2019. [Delegationen för unga och nyanlända till arbete \(Dua\)](#) har fått i uppdrag av regeringen att främja samverkan mellan kommun och arbetsförmedling samt att utveckla nya former för samverkan.

■ **25 Främja samråd och ge utökade befogenheter för regional samverkan**

Regionala samråd mellan kommunala och statliga aktörer i ett län eller en region om frågor som behöver hanteras samlat över kommungränser måste främjas. För det krävs att vissa beslutsbefogenheter och statliga medel ses över. En försöksverksamhet som utgår från regionala samråd kan pröva och utveckla olika arbetssätt och innehåll i en utökad samverkan.

Status: Inom ramen för Samverkansdelegationen där Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan, länsstyrelserna och SKL ingår, utreds för närvarande hur den regionala samverkan kan främjas och utvecklas. SKL följer och deltar i arbetet.

DUA:s uppdrag berör också frågor om regional samverkan, se punkten ovan. Vidare kräver statsbidraget för yrkesvux från i år att minst tre kommuner ska samverka vilket också SKL verkat för. Det är dock viktigt att samverkan får ske utifrån funktionella samverkanskluster vilka inte alltid sammanfaller med regionsstrukturen.

■ **26 Inför möjlighet till avtalssamverkan mellan kommuner**

En generell rätt till avtalssamverkan mellan kommuner, mellan landsting och mellan kommuner och landsting bör införas. Det skulle till exempel bidra till att öka utbudet av kommunala etableringsinsatser.

Status: Ingår i utredningsdirektiv (2017:13) Stärkt kapacitet i kommunerna för att möta samhällsutvecklingen. Utredningen har lämnat delbetänkande 30 oktober 2017 om avtalssamverkan mellan kommuner som nu är ute på remiss.

■ **27 Analysera skillnaderna i etableringsuppdraget och framgångsfaktorerna**

Det är en alltför liten andel som arbetar eller studerar efter att de lämnat etableringsinsatserna, som pågår upp till 24 månader. Skillnaderna är stora mellan män och kvinnor. Det finns också stora variationer mellan kommuner och mellan regioner - skillnader som inte har naturliga förklaringar utifrån läget på den lokala arbetsmarknaden eller de nyanländas utbildningsbakgrund.

Målet med etableringsinsatserna är att nyanlända ska etablera sig i arbetslivet eller studera. Tillsammans med regionala och kommunala aktörer behöver Arbetsförmedlingen göra en analys av skillnader i arbetssätt och förutsättningar och av vad som ger framgång i etableringsarbetet. Utifrån analysen kan aktörerna dra lärdom både från goda exempel och från det som inte fungerar bra. Slutsatserna kan användas för att utveckla arbetssätten både hos Arbetsförmedlingen och hos samverkande aktörer.

Status: Arbetsförmedlingen har genomfört en första analys över skillnaderna i etableringsuppdraget och tar fram ett verktyg för uppföljning. SKL följer arbetet.

■ **28 Följ hur tillfälliga uppehållstillstånd påverkar etablering på arbetsmarknaden**

Stärkta incitament för att snabbt ta ett arbete kan leda till att nyanlända akademiker väljer ett mindre kvalificerat arbete framför att delta i ett snabbspår eller i kompletterande utbildningar som kan ta längre tid. Regeringen och arbetsmarknadens parter måste följa upp sådana eventuella konsekvenser av lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Lagen innebär bland annat att den som har ett arbete kan få permanent uppehållstillstånd.

Status: Arbetsförmedlingen har i sin [utgiftsprognos från oktober 2017](#) visat på första indikationer att deltagare med tillfälliga uppehållstillstånd har större fokus på att snabbt hitta ett arbete. SKL ser också inom arbetet med snabbspåren att färre deltagare söker sig till dem samt fler avbrott. Det är angeläget att fortsatt och samlat följa utvecklingen.

■ **29 Säkerställ kompetensförsörjningen inom sfi**

Flera åtgärder behövs för att säkerställa kompetensförsörjningen inom sfi och svenska som andraspråk. Det måste finnas en inriktning i lärarutbildningen för sfi-lärare och delar av utbildningen kan vara arbetsplatsförlagd så att de studerande tidigt blir en resurs för sfi-verksamheten. Utbildningarna måste också dimensioneras efter behoven, till exempel genom att lokalisera utbildningar där de behövs. Möjligheter till vidareutbildning måste också finnas för att ta till vara befintlig kompetens. Utvecklingen av tjänster för e-lärande inom sfi och svenska som andraspråk för nyanlända måste främjas.

Status: Läs mer om [SKL:s åtgärdsförslag för att hantera lärarbristen inom sfi](#). Den statliga utredningen Bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner ([U 2016:06](#)) har i [delbetänkande](#) juni 2017 bland annat föreslagit att det bör övervägas om en lärarexamen med inriktning sfi och svenska som andraspråk i vuxenutbildningen ska införas samt att lärare i sfi som saknar legitimation ges förutsättningar att stegvis utbilda sig samtidigt som de är kvar i verksamheten i stället för att som i dag anställas under ett år i taget. Utredningen ska i slutbetänkande som ska lämnas senast i mars 2018 också ta ställning till vilken form som bäst lämpar sig för behörighetsgivande fortbildning, utbildningsvägar för sfi-lärare liksom frågan om de ekonomiska förutsättningarna att delta i sådan utbildning, samt möjligheten att läsa svenska som andraspråk inom ramen för fler utbildningar. SKL följer utredningens arbete men poängterar vikten av kraftfulla och omedelbara åtgärder från regeringen för att hantera den akuta lärarbristen inom sfi.

■ **30 Möjliggör ett nationellt sammanhängande system för validering**

För att korta inträdet på arbetsmarknaden är validering av utbildning och yrkeskunskaper en viktig etableringsinsats. Valideringen behöver utvecklas, fler nyanlända behöver genomgå validering, det måste gå fortare än idag och bristande kunskaper i svenska får inte vara ett hinder. Ansvaret att leda och samordnat följa utvecklingen inom olika

myndighetsområden måste hållas samman av en instans. Valideringsdelegationen 2015-2019 kan tillfälligt fungera som en sådan men på sikt krävs en permanent lösning.

Informationen till nyanlända om hur man kan komplettera och få sin utbildning godkänd i Sverige måste också utvecklas. Den tidiga kompetenskartläggning som Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att genomföra är viktig för att identifiera yrkesgrupper och ge rätt information.

Status: Valideringsdelegationen 2015-2019 kan tillfälligt fungera som en sådan instans men på sikt krävs en permanent lösning.

■ 31 Individualisera etableringstiden efter den nyanländas behov

Eftersom förutsättningarna skiljer sig mycket mellan olika individer behöver etableringsuppdraget kunna anpassas och i vissa fall förlängas. Etableringsinsatserna måste kunna fortsätta efter 24 månader om det påtagligt ökar individens möjlighet till etablering på arbetsmarknaden. Det kan också bidra till att fler som har behov av utbildning väljer att studera – något som på sikt kan leda till en mer långsiktig etablering som gynnar både individen och samhället.

Status: Från den 1 januari 2018 gäller ett nytt regelverk för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Nyanlända kan delta i etableringsinsatser under maximalt 24 månader under en ramtid på tre år. Det innebär en ökad flexibilitet men medger inte längre tid med insatser inom etableringen.

■ 32 Stimulera en anpassning av vuxenutbildningen till de nyanländas förutsättningar

Arbetsförmedlingen och kommunerna behöver förstärka samverkan i syfte att öka möjligheterna för nyanlända att studera inom vuxenutbildningen före och efter etableringen. Olika stöd behövs också för kommunernas och utbildningsanordnarnas utvecklingsarbete. Till exempel genom resurser för studiehundledning på modersmål, utvecklad studie- och yrkesvägledning, kompetensutveckling för personal och utveckling av språkanpassade läromedel.

Status: Regeringen har givit [uppdrag till Skolverket](#) att ta fram ett stödmaterial som ska underlätta för kommunerna att kombinera kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) med andra delar av kommunal vuxenutbildning (Komvux) till en utbildning anpassad för främst nyanlända personer i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag som har kort utbildning. Uppdraget ska redovisas i olika delar november 2017 till juli 2018. SKL följer. [Delegationen för unga och nyanlända till arbete \(Dua\)](#) har fått i uppdrag av regeringen att främja samverkan mellan kommun och arbetsförmedling samt att utveckla nya former för samverkan. Stöd behövs också i form av resurser för studiehundledning på modersmål, utvecklad studie- och yrkesvägledning, kompetensutveckling för personal och utveckling av språkanpassade läromedel.

■ **33 Se över förutsättningarna för studiefinansiering för nyanlända**

Det är för få nyanlända som hinner gå igenom grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning under tiden de har etableringsersättning. För att fler nyanlända ska ha möjlighet och vilja att satsa på utbildning bör förutsättningarna för studiefinansiering efter etableringen bli bättre. Studiefinansiering bör bygga på högre grad av subvention ju längre den nyanlända står från arbetsmarknaden. Det förebygger också ökade kostnader för ekonomiskt bistånd. Samtidigt är ett fungerande system för validering viktigt så att nyanlända inte tvingas läsa in det de redan kan.

Status: Vissa initiativ har tagits. Studiestartsstöd har införts från 2 juli 2017. Regeringen har också i budgetpropositionen för 2018 aviserat att studerande i åldern 20–24 år som har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan och som därefter utan avbrott fortsätter studier på ett introduktionsprogram eller påbörjar studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom Komvux eller motsvarande utbildning i folkhögskola under vissa förutsättningar bör kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlen. Förändringen föreslås gälla från 1 juli 2018.

■ **34 Skapa ett nytt etableringsspar för kortutbildade nyanlända 18-29 år**

Nyanlända unga vuxna med kort utbildningsbakgrund och med ett långt arbetsliv framför sig, behöver bättre förutsättningar för en långsiktigt hållbar etablering på arbetsmarknaden. Målet för gruppen bör vara en utbildningsnivå som minst motsvarar yrkesutbildning på gymnasienivå. Ett särskilt etableringsspar bör inrättas för unga nyanlända, som innehåller olika delar i en sammanhållen utbildning som individanpassas, är förankrad hos privata och offentliga arbetsgivare och kan pågå upp till sex år.

Status: Se status under punkten 33 ovan som kan underlätta studier för en del av målgruppen och under viss tid. SKL pekar dock i förslaget på vikten av en sammanhållen och målgruppsanpassad utbildning i ett särskilt etableringsspar.

■ **35 Etableringsersättningen behöver räknas upp och "glappet" åtgärdas**

SKL har sedan etableringsreformen genomfördes påtalat vikten av att åtgärda glappet, det vill säga nyanländas försörjning innan första utbetalning av etableringsersättning. Till exempel kan dagersättningen i samband med utskrivning från Migrationsverket höjas.

Etableringsersättningen måste regelbundet räknas upp för att garantera nyanlända en skälig levnadsnivå utan kompletterande ekonomiskt bistånd.

Det nuvarande utbetalningsdatum som infaller omkring den 10:e varje månad är inte anpassat till när hyra och andra räkningar vanligtvis ska betalas, vilket skapar ekonomiska problem för den enskilde. Utbetalningsdatum bör flyttas fram till den 25:e i månaden.

Status: Regeringen har aviserat i budgetpropositionen för 2018 att glappet ska åtgärdas, information om tid för införande saknas.

■ **36 Säkerställ försörjningen under tiden för ansökan om förlängt uppehållstillstånd**

Regelverket behöver förändras, så att den som ansöker om förlängt uppehållstillstånd inte omfattas av LMA under tiden som ansökan prövas. Socialförsäkringsbalkens regler måste också ändras så att personer som ansöker om förlängt uppehållstillstånd kan få socialförsäkringsförmåner under tiden som Migrationsverket handlägger ansökan, även om det första tillståndet går ut i tid.

Status: Riksdagen har den 15 juni fattat beslut om prop. 2017/17:172 ”Ett sammanhållet mottagande med tidsbegränsade uppehållstillstånd”. Lagstiftningen trädde i kraft 1 augusti 2017.

Integration i samhället

■ **37 Samordna utveckling av information till nyanlända**

Nationella lösningar och digitala tjänster med generell samhällsinformation behöver tas fram. De kan både rikta sig till individer och vara ett stöd för till exempel bibliotek och medborgarkontor, dit många asylsökande och nyanlända vänder sig för att söka information och komma i kontakt med myndigheter. Regeringen behöver samordna insatser och stöd för detta.

Status: Det pågår många olika initiativ. Migrationsverket är färdledande myndighet inom e-Sam för livshändelse *Ny i Sverige*, länsstyrelserna ansvarar för informationsportalen informationsverige.se, Arbetsförmedlingen har uppdrag att ta fram information om arbetsmarknaden till nyanlända, mm. SKL följer de enskilda initiativen och fortsatta stöd- och samordningsbehov.

■ **38 Förtydliga kraven på tolkar och öka antalet utbildningsplatser**

Tillgången till tolkar behöver öka och kompetensnivån höjas. Staten kan skydda tolktiteln genom tydligt definierade utbildningskrav. De som inte lever upp till kraven kan istället åta sig enklare uppdrag som språkbiträden. Förändringen är en förutsättning för att kommuner och landsting ska få en bättre kontroll vid upphandling av tolktjänster. Nivån på kontakttolkutbildningen måste höjas för att möta de kvalifikationer som efterfrågas av kommuner och landsting. Antalet utbildningsplatser på kontakttolkutbildningen måste öka för att täcka framtida behov. Auktorisationen av tolkar måste få tillräckliga resurser.

Status: Regeringen har [tillsatt en statlig utredning om effektiva och ändamålsenliga tolktjänster](#). Utredningen ska lämna sitt betänkande den 12 december 2018.

■ **39 Utveckla stimulansmedel inom kultur- och fritidsområdet**

Instifta nya och vidareutveckla särskilda stimulansmedel riktade till föreningar och organisationer inom fritids- och kulturområdet. Dessa kan bland annat medverka till att främja satsningar på integration och etablering på lokal och regional nivå.

Stimulansmedlen ska även täcka kommunernas merkostnader till följd av insatser och aktiviteter som sker, till exempel för lokaler som de tillhandahåller och för administration.

Status: Regeringen har i budgetproposition för 2018 aviserat fortsatta satsningar på folkbildnings- idrott- och kulturområdet och lyfter folkrörelsernas betydelse i integrationsarbetet. Anknyttande områden är satsningar på socialt och ekonomiskt utsatta områden och delegationen mot segregation. SKL följer hur satsningarna främjar utveckling, integration och etablering på regional och lokal nivå, men också vilken ekonomisk och annan påverkan de får för kommuner och landsting. Det är viktigt att anknyttande satsningar i största möjliga mån kompletterar varandra utan att parallella stuprör bildas och ger verksamheterna planeringsförutsättningar och kontinuitet.

■ **40 Stärk och stimulera kommunernas arbete med inkludering**

Kommunernas arbete med att främja inkludering och motverka polarisering behöver stärkas och metoderna behöver utvecklas, grundat på nationella och internationella erfarenheter. Insatserna för att stödja metodutveckling till exempel när det gäller medborgardialog behöver förstärkas.

Status: SKL får under 2016-2018 totalt 3,250 mnkr från regeringen för ett projekt som syftar till att stärka kommuner i sitt strategiska arbete med medborgardialog i frågor som rör flyktningmottagande och integration. Målet är att under perioden 2016-2018 nå ut till minst 150 kommuner med kompetensstärkande insatser. Målgrupp för arbetet är förtroendevalda och tjänstepersoner i kommuner. Särskild målgrupp är tjänstemän på strategisk nivå. En delredovisning av arbetet har lämnats i april 2017.

■ **41 Öka skyddet för förtroendevalda**

Det blir allt vanligare med hot, trakasserier och våld mot förtroendevalda, tjänstemän och andra personer som utför uppdrag i demokratins tjänst, bland annat från extremistiska grupper som kan ha främlingsfientlig inriktning. Strafflagstiftningen för sådana brott behöver stärkas.

Status: SKL får 2016-2017 sammanlagt 2,6 mnkr kr från Regeringen/Kulturdepartementet för insatser för att stödja och utveckla medlemmarnas systematiska arbete för att förbygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda. En delredovisning har lämnats till departementet, där SKL redovisar hittills genomfört arbete och hur detta ska fortsätta inför valet 2018. Behovet av en skärpt lagstiftning upprepas liksom behovet av någon form av nationell mobilisering mot hot och hat.

Barn och unga

■ 42 För över ansvaret för det initiala mottagandet av ensamkommande barn till staten

Ett statligt ansvar för ankomstboendet för ensamkommande barn skulle skapa förutsättningar för ett stabilare system vid både litet och stort mottagande och en bättre situation för de mest ansträngda mottagningskommunerna. Förslaget skulle framför allt innebära färre flyttar och tydligare steg i processen för barnen. Migrationsverket, som ansvarar för asylprocessen i stort och som har tillgång till statistik och gör prognoser, bör därför även ansvara för det initiala ankomstboendet under de första två månaderna.

Under perioden på ankomstboendet kan tidigare åldersbedömning göras samt hälsoundersökning och utredning av barnets behov inför fortsatt placering i kommun. Migrationsverket kan vidare säkerställa att barnet får information om asylprocessen och i ett tidigt skede förbereds för ett eventuellt avslag. Migrationsverket kan också prioritera de som i ett tidigt skede inte anses ha skäl att stanna och utveckla en särskild process för dessa.

De stordriftsfördelar staten har innebär sannolikt att ett statligt ansvar för det initiala ankomstboendet blir billigare och mer effektivt. Boenden kan spridas till fler län. Migrationsverket och kommunerna kan upprätta samarbete kring fortsatt placering i ett tidigt skede.

Status: Ingår i den statliga Mottagandeutredningen (A 2015:02).
Slutbetänkande 31 mars 2018.

■ 43 Förtydliga anknytningsbegreppet för anvisning av ensamkommande barn

För att möjliggöra trygga och säkra anknytningsanvisningar och förhindra att ensamkommande barn får illa behöver definitionen av begreppet ”anhörig eller annan närstående” tydliggöras och tillämpas på samma sätt av samtliga Migrationsverkets mottagningsenheter. Under 2016 var det fortfarande en majoritet av de ensamkommande barnen som anvisades till en kommun där det fanns en anknytning, som vi vissa fall kan vara väldigt svag.

Status: Migrationsverket har genomfört rättsutredningen Definition av begrepp relaterade till anvisningssystemet av ensamkommande barn (diarienummer 1.3.4-2016-82682) tagit fram en reviderad verksgemensam standard för kommunanvisning av barn utan vårdnadshavare (MIG: I-21a/2017). Implementering och utvärdering pågår. SKL följer.

■ 44 Skapa anpassade boendelösningar för ensamkommande över 18 år

När ensamkommande asylsökande barn fyller 18 år ska de återgå till Migrationsverkets anläggningsboende; detta enligt intentionerna med det kommande ersättningsystemet från 1 juli 2017. Dessa unga ensamkommande riskerar att mista tryggheten i boendet och sin plats i skolan de börjat på. Migrationsverket bör ges i uppdrag att skapa anpassade

boendelösningar för denna målgrupp, där ungdomarna t.ex. kan få läxhjälp och annat vuxenstöd, vilket gynnar en fortsatt god integration.

Status: SKL har uppvakttat regeringen om att ge Migrationsverket ett sådant uppdrag. Migrationsverket har uppdraget att tillhandahålla anpassade boenden för de som har särskilda behov men kommer inte inom befintligt bestånd för anläggningsboenden kunna tillgodose en närhetsprincip till tidigare boende inom kommunal omsorg. Regeringen har i budgetpropositionen aviserat medel till kommunerna under 2017-2018 i syfte att möjliggöra för kommuner att låta ensamkommande, asylsökande ungdomar som fyller 18 år att bo kvar i kommunen. [SKL skriver om förutsättningarna för det på hemsidan.](#)

■ **45 Ge asylsökande som fyllt 18 år rätt att påbörja och fortsätta utbildning**

Asylsökande unga som flyttar till en ny kommun efter 18 års ålder har inte rätt att fortsätta sina gymnasiestudier på ett introduktionsprogram i den nya kommunen, men kan fortsätta sina påbörjade studier om det finns möjlighet att pendla. Asylsökande elever har enbart rätt att fortsätta sin utbildning i den nya kommunen om de studerar på ett nationellt program. Asylsökande unga som har avslutat introduktions-programmet och därmed blivit behöriga till ett nationellt program, har inte rätt att påbörja ett sådant om de har fyllt 18 år.

Skollagen bör ändras så att asylsökande har möjlighet att studera i gymnasieskolan på samma grunder som övriga ungdomar.

Status: Förslagen i regeringens proposition 2016/17:190 Rätt att fullfölja introduktionsprogram i gymnasieskolan efter flytt till en annan kommun innebär att asylsökande gymnasieelever får rätt att fortsätta på ett introduktionsprogram och även påbörja nya introduktionsprogram i den nya kommunen om de har fyllt 18 år och flyttar. Förslagen träder i kraft den 1 november 2017.

I budgetproposition för 2018 och höständringsbudgeten för år 2017 framgår att kommunernas möjlighet att erbjuda asylsökande elever som fyllt 18 år utbildning på nationella program bör öka genom statlig ersättning via Migrationsverket. Det är särskilt angeläget då handläggningstider varit långa och asylsökande elever hunnit uppnå behörighet till nationellt program, men först efter 18 års ålder. Regeringen ser inga hinder i relation till gällande regelverk att erbjuda asylsökande som fyllt 18 år utbildning på nationella gymnasieprogram.

■ **46 Stärk socialtjänstens möjlighet att arbeta med tidigt, samordnat och riktat stöd**

Ett stort mottagande skapar ett ökat tryck på socialtjänsten och kan resultera i en mycket omfattande myndighetsutövning. Socialtjänstens möjlighet att arbeta med tidigt, samordnat och riktat stöd behöver därför stärkas för att kunna ge tidiga riktade insatser, som så kallad service, utanför myndighetsutövningen - alltså innan anmälan och

utredning. Arbete med riktat stöd behöver regleras och möjliggöra viss dokumentation och uppföljning.

Med en förändrad lagstiftning får socialtjänsten möjlighet att ge mer lättillgängligt stöd till bland annat asylsökande och nyanlända barn, unga och familjer, i samverkan med skolan, barn- och elevhälsovården, hälso- och sjukvården med flera. Socialtjänstens arbete utgör en viktig stödprocess i den större etableringsprocessen och kan på detta sätt utvecklas utifrån rådande situation.

Status: Ingår i den pågående utredningen S 2017:03 Översyn av socialtjänstlagen. Utredningen ska lämna sitt slutbetänkande 1 dec 2018. Särskilt delbetänkande om denna fråga planeras till februari 2018.

■ **47 Säkerställ lagstiftning mot barnäktenskap och ta fram vägledning till kommuner**

Svensk lag medger inte att en omyndig person ingår äktenskap. Barnäktenskap ska därmed inte accepteras och det måste finnas en tydlig samsyn i hur kommunerna hanterar detta. När barn blir placerade med personer de, enligt lag eller sed i hemlandet, är gifta med utan en ordentlig skyddsutredning, riskerar de att utsättas för övergrepp, hot och våld. Dessutom riskeras barnens rätt till utbildning att inte tillgodoses. Lagstiftningen mot barnäktenskap måste därför skärpas och Socialstyrelsen bör ges ett uppdrag att ta fram tydligare nationellt stöd och vägledning för hur socialtjänsterna utifrån barnens bästa ska göra en säker bedömning av barnets situation då det lever med en vuxen make eller maka.

Status: Statlig utredning pågår, ([Dir 2017:25](#)) Starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv, delbetänkande 6 december 2017, slutrapport 1 december 2018. Socialstyrelsen har fått [uppdrag](#) om socialtjänstens handläggning av ärenden gällande barn som kommer till Sverige och som uppges vara gifta, Slutredovisning 30 november 2017, färdigt metodstöd februari 2018.

■ **48 Förändra systemet med gode män**

Lagen om god man för ensamkommande barn bör avskaffas och ersättas med ett nytt regelverk om professionella företrädare som har specialistkompetens och som bättre kan möta de ensamkommande barnens behov. En sådan företrädare kan ha hand om ett tjugotal barn samtidigt och rutinerna är inarbetade. Om barnet sedan får uppehållstillstånd ska en särskilt förordnad vårdnadshavare utses, precis som för andra barn i Sverige.

Status: SKL:s styrelse har tillskrivit regeringen [senast den 7 april 2017](#). Länsstyrelserna har rapporterat regeringsuppdrag om tillsyn av ställföreträdarnas förvaltning av huvudmannens tillgångar, och Riksrevisionens granskning av kommunernas förutsättningar för gode män och förvaltare ska redovisas i december. Justitiedepartementet kommer att göra en samlad bedömning, och återkomma om vad som behöver göras. När det gäller åtgärder i enlighet med de delar av SKL:s skrivelse som

avser lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn finns inga aktiviteter aviserade.

■ **49 Tillåt tillfälliga och flexibla lösningar för asylsökande barns skolgång.**

I det läge då en kommun tar emot många asylsökande under kort tid - barn och ungdomar som sedan flyttar till andra kommuner - är det orimligt att kräva en skolgång som uppfyller alla krav från början. Under särskilt svåra omständigheter bör det vara möjligt att få göra undantag från kraven på att omedelbart erbjuda asylsökande elever undervisning i alla ämnen och enligt gällande timplan samt av legitimerade och behöriga lärare. Det bör också finnas möjligheter för kommuner att skapa flexibla lösningar som exempelvis för- respektive eftermiddagsundervisning.

Kommentar: Åtgärdsförslaget är i nuläget mindre aktuellt men för en situation med ökat mottagande finns det ändå skäl att överväga denna typ av lättnader. I skollagen finns ett krav på att huvudmannen ska bedöma nyanlända elevers kunskaper inom två månader. I utredningen Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet (SOU 2017:54) föreslås att det ska upprättas en individuell studieplan för nyanlända elever inom två månader från mottagandet i det svenska skolväsendet. (SKL har avstyrkt den föreslagna tidsramen två månader.) Till exempel dessa tidsatta krav skulle det under en period av högt mottagande kunna finnas skäl att förhålla sig mer flexibelt till. Även andra undantag kan övervägas.

■ **50 Stärk kompetensen att undervisa nyanlända elever.**

Fler lärare måste kunna undervisa nyanlända elever. Kunskaper om att undervisa nyanlända elever ingår ofta inte i dagens grundutbildningar för lärare. Även personal inom elevhälsan och studie- och yrkesvägledare behöver få ökade kunskaper om hur de på ett bra sätt kan stödja och vägleda nyanlända elever. Staten bör erbjuda sådana kompetenssatsningar som riktar sig till lärare, studie- och yrkesvägledare samt personal inom elevhälsan. Utifrån den aktuella bristen på lärare och annan skolpersonal är det angeläget att mer kompetensutveckling erbjuds på distans.

Status: Skolverket och Nationellt centrum för svenska som andraspråk har fått uppdrag och erbjuder insatser som riktar sig till samtliga huvudmän för grund- och gymnasieskolor samt alla nivåer i styrkedjan. Skolverket gör också riktade insatser till de skolhuvudmän som har tagit emot en stor andel nyanlända elever i förhållande till sin folkmängd. Därutöver erbjuds nationella skolutvecklingsprogram med uppdragsutbildningar för samordnare, huvudmän, lärare, förskollärare och studiehandledare. Det finns även en särskild nätbaserad distanskurs och uppdragsutbildning för studie- och yrkesvägledare. Insatser är angelägna även för kopplingen mellan nyanländas lärande och elevhälsans insatser.

■ **51 Ta fram stöd för bedömning av utländsk utbildning vid antagning till gymnasieskolan**

Inom antagningen till gymnasieskolan gör huvudmannen bedömningar av betyg för elever som kommer från olika länder för att se om eleven på annat sätt än genom grundskolestudier har förvärvat likvärdiga kunskaper i ett ämne och därmed kan anses behöriga till gymnasieskolan. Huvudmännen behöver stöd i dessa ofta svåra bedömningar. Skolverket i samråd med Universitets- och högskolerådet föreslås få i uppdrag att ta fram en bedömningshandbok och ett centralt bedömningsstöd, i första hand avseende länder varifrån stora flyktinggrupper kommer.

Status: I budgetproposition för 2018 framgår att huvudmännen ska få stöd för att på språkintrödnin göra en bedömning av nyanlända gymnasieelevers kunskaper och tidigare utbildning. SKL är positiva till ett bedömningsstöd som kan användas i gymnasieskolan, men vi ser behov av att det även tas fram ett stöd som kan användas för en rättssäker och likvärdig bedömning då eleverna ansöker till gymnasieskolan. Då handlar det om att ta ställning till betyg från andra länder.

■ 52 Utred om studier i modersmålet ska ge meritpoäng

Idag ger flera års studier i moderna språk meritpoäng, medan studier i form av modersmålsundervisning inte ger meritpoäng. Det är inte ovanligt att nyanlända elever läser svenska eller engelska istället för ett modernt språk. Nyanlända elever som inte hunnit läsa moderna språk missgynnas, trots att deras modersmål utgör en viktig resurs i samhället. Staten bör se över om eleverna kan ges meritpoäng för språkstudier i modersmålet, så att modersmålsundervisning under flera år förbättrar möjligheterna till högskolestudier.

Status: Tillträdesutredningen föreslår i sitt slutbetänkande att meritpoäng för vissa gymnasiekurser i matematik och språk som ges som ett tillägg till meritvärdet i urvalet ska tas bort. Utredningen föreslår att systemet med meritpoäng ska avskaffas från och med antagningen 2010. I det fall denna förändring genomförs kommer frågan om meritpoäng för studier i modersmål inte att vara aktuell. Om systemet med meritpoäng kvarstår förslaget. SKL följer den fortsatta beredningen av tillträdesutredningens förslag.

■ 53 Inför en rätt att examinera elever på engelska

En del nyanlända elever har en nästan fullständig gymnasieutbildning men börjar ändå på språkintrödnin där de förlorar värdefull tid och motivation. Kommunerna behöver därför ges möjlighet att examinera välutbildade elever på engelska inom ramen för gymnasieskolan. Skolverket håller på att kartlägga behoven av att erbjuda gymnasieutbildning på engelska för nyanlända elever. Det skulle kunna vara en fördel för elever med gedigen skolbakgrund och goda kunskaper i engelska.

Status: Skolverket har kartlagt behoven av engelskspråkig undervisning i gymnasieskolan för nyanlända elever. Studien visar att det verkar vara ett fåtal nyanlända elever som eventuellt kan delta i och som gynnas av

engelskspråkig undervisning. Det är möjligt för huvudmannen att göra bedömningar om lämpliga upplägg av utbildningen utifrån individens förutsättningar och vilka möjligheter det finns i verksamheten. Mot bakgrund av detta utgår punkten tills vidare.

Hälsa

■ 54 Utveckla hälso- och sjukvårdsupplysningen för ökad tillgänglighet

Tillgänglighet inom hälso- och sjukvården handlar om bemötande och förtroende samt att skapa förståelse för vart man kan vända sig i vården och vad den kan erbjuda. Regeringen bör ge 1177 medel för att utveckla hälso- och sjukvårdsupplysning via telefon och webb på de vanligaste språken bland asylsökande. Utvecklingen görs i samarbete med alla landsting och i hela Sverige.

Status: SKL och landstingen jobbar tillsammans med 1177 för att utveckla informationen men lyfter även att staten ska skjuta till medel.

■ 55 Utveckla arbetet med hälsoundersökningar

Lärdomarna från det utvecklingsarbete kring hälsoundersökningar som nu genomförs av Socialstyrelsen i samverkan med Folkhälsomyndigheten behöver förvaltas och vidareutvecklas till ett konkret stöd för landstingens metodutveckling på området.

Status: Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har, i samverkan med SKL, genomfört ett projekt i syfte att se över möjligheterna att förenkla och effektivisera hälsoundersökningar av asylsökande. Kontinuerligt utvecklingsarbete pågår i landstingen. [Se rapport.](#)

■ 56 Ge nyanlända information om tandvård

Inom vuxentandvården, som är ett statligt ansvar, behöver särskilda insatser göras för att informera nyanlända om munhygien, förebyggande åtgärder, hur tandvårdssystemet fungerar och vilka stöd som finns att tillgå. Informationen till allmänhet och patienter bör förstärkas. Insatsen bör ha ett hälsofrämjande perspektiv, med riktade informationsinsatser till vissa grupper, och omfatta samtliga tandvårdsstöd.

Status: Regeringen konstaterar i proposition 2016/17:153 att förstärkta informationsinsatser behövs för att nå de grupper som i dag trots behov inte besöker tandvården. Regeringen föreslår att Socialstyrelsen, i samverkan med bl.a. Folkhälsomyndigheten och SKL, bör ta fram ett underlag för hur olika grupper skulle kunna få bättre information om tandvård.

■ 57 Utvärdera hur psykisk ohälsa och missbruk utvecklas hos nyanlända samt stärk det suicidpreventiva arbetet

Arbetet med att följa utvecklingen av den psykiska ohälsan och missbruk bland asylsökande och nyanlända, särskilt hos ensamkommande barn, behöver stärkas och socialtjänsten behöver mer behovsanpassat kunskaps- och utvecklingsstöd. Statens

institutionsstyrelses (SiS) möjligheter att tillhandahålla tillräckligt antal platser som täcker kommunernas behov måste säkerställas.

Det suicidpreventiva arbetet behöver också stärkas, exempelvis genom att ge Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja och samordna kommuners och landstings suicidpreventiva arbete under de kommande åren. Det kan handla dels om en förlängning i tiden av Folkhälsomyndighetens nuvarande uppdrag, dels en utökning av uppdraget på regional och lokal nivå.

Status: Regeringen har i budgetpropositionerna för 2017 och 2018 presenterat anslag för att motverka psykisk ohälsa i gruppen asylsökande och nyanlända. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har i april 2017 fått uppdrag om kartläggning/uppföljning av missbruk hos ensamkommande. Statens institutionsstyrelse har tillförts medel för utökad antal vårdplatser och ytterligare satsningar har aviserats 2018-2021. Suicidprevention för ensamkommande barn och unga ingår i Socialstyrelsens kompetenscentrum. SKL följer initiativen.

■ 58 **Följ upp konsekvenserna av mottagandet av barn och ungdomar med funktionsnedsättningar**

Barn och ungdomar med funktionsnedsättningar har i sina hemländer inte haft tillgång till habilitering eller hjälpmedel och har därför stora behov. Det är vanligt att vårdgivaren ser brister i utredning och bedömningar. Hjälpmedelsbehovet är betydande och mycket tid läggs på utprovning och förskrivning. Det förekommer att vårdgivarna möter funktionsnedsättningar som tidigare varit vanliga i Sverige, men som inte längre förekommer i så stor utsträckning. Personer med kognitiva funktionsnedsättningar kommer sannolikt att uppmärksammas i större utsträckning framöver.

Socialstyrelsen eller Folkhälsomyndigheten bör ges i uppdrag att göra uppföljningar av konsekvenserna av mottagandet för huvudmännen avseende resurser, kompetensfrågor, undanträngningseffekter och samverka med Migrationsverket.

Status: SKL följer utvecklingen.

Ersättningar till kommuner och landsting

■ 59 **Förbättra och effektivisera utbetalningen av ersättningar**

Migrationsverket behöver ges formell möjlighet att betala ut ersättningar i förskott, direkt i samband med ansökan.

Ersättningarna för asylsökande barns skolgång bör förenklas genom att en schablonersättning införs och betalas ut utan ansökan. Schablonen bör baseras på ålder och inte på faktiskt studiedeltagande. Alternativet är ett system där kommunerna får ersättning efter rapportering av att eleven påbörjat (och eventuellt avslutat) utbildningen.

Ersättningarna för asylsökandes sjukvård kan förändras på så sätt att landstingen löpande fakturerar staten för faktiska kostnader på motsvarande sätt som man idag fakturerar utomlänsvård.

Migrationsverket bör återuppta utvecklingen av ett webbaserat system för ansökan och uppföljning av utbetalade bidrag

Status: Ingår i den statliga Mottagandeutredningen A 2015:02.
Slutbetänkande 31 oktober 2017.

■ **60 Inför nya ersättningar för att samtliga kommunala kostnader ska täckas**

Beredskapsersättningen för mottagande av ensamkommande barn behöver ses över när det gäller konstruktion och ersättningsnivå. I kapitel 1 föreslås att staten tar över ansvaret för det initiala mottagandet och ankomstboenden för asylsökande ensamkommande barn. Om så inte sker måste staten ta fullt ekonomiskt ansvar genom att ersätta berörda kommuner fullt ut för faktiska kostnader.

Status: Ingår i den statliga Mottagandeutredningen (A 2015:02).
Slutbetänkande 31 mars 2018.

■ **61 Höj ersättningsnivåerna i befintliga ersättningar**

Nivåerna på ersättningarna för asylsökande elever, som idag utgår från genomsnittseleven, måste höjas för att motsvara målgruppens genomsnittliga kostnader.

Ersättningen för asylsökande elever i grund- och gymnasiesärskola behöver höjas för att täcka faktisk kostnad.

De föreslagna nya dygnersättningarna för ensamkommande barn måste justeras utifrån faktiska kostnader för placeringarna och utifrån den faktiska sammansättningen när det gäller olika placeringsformer. Ersättningen för ensamkommande unga över 18 år bör betalas ut utan krav på att den unge får studiehjälp.

■ **62 Se över ersättningen vid ankomst och mottagande av ensamkommande barn**

Beredskapsersättningen för mottagande av ensamkommande barn behöver ses över när det gäller konstruktion och ersättningsnivå. I kapitel 1 föreslås att staten tar över ansvaret för det initiala mottagandet och ankomstboenden för asylsökande ensamkommande barn. Om så inte sker måste staten ta fullt ekonomiskt ansvar genom att ersätta berörda kommuner fullt ut för faktiska kostnader.

■ **63 Differentiera, bredda och förläng ersättningen för flyktingmottagande**

Schablonersättningen för flyktingmottagandet måste differentieras på fler åldersgrupper och utvidgas för att täcka fler kostnader. Det gäller till exempel kostnader för ekonomiskt bistånd och merkostnader för bosättning.

Det behöver också klargöras under hur lång tid som schablonersättningen avser att täcka kommunernas merkostnader. Utgångspunkten bör vara tiden fram till att de nyanlända kommer i egen försörjning. Ju längre den reella etableringsperioden är, desto större är de

kommunala kostnaderna för till exempel ekonomiskt bistånd. Idag har många nyanlända ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd efter etableringstidens slut. Förslaget i kapitel 2 om möjlighet till förlängning av etableringstiden kan dock minska behovet av ekonomiskt bistånd.

Status: Ingår delvis i den statliga Mottagandeutredningen (A 2015:02). Slutbetänkande 31 mars 2018.

■ **64 Genomför regelbundna översyner av ersättningarna i samråd mellan staten och SKL**

Regelbundna översyner behöver göras av ersättningarnas effektivitet och nivå utifrån kostnadsutvecklingen, antal asylsökande och nyanlända och deras bakgrund samt andra omvärldsfaktorer av betydelse. Ändrad ambitionsnivå, till exempel utökade möjligheter/rättigheter till vuxenutbildning, förlängd etableringsperiod eller andra ökade krav på kommunerna måste åtföljas av reviderade ersättningar. Regelbundna översyner av ersättningssystemet bör göras i samråd mellan staten och SKL.

Status: Ingår i den statliga Mottagandeutredningen (A 2015:02). Slutbetänkande 31 mars 2018.

Forskning och utveckling

■ **65 Avsätt medel för forskning och utveckling**

Särskilda medel bör avsättas under en femårsperiod för att finansiera och samordna tillämpad och empiriskt grundad forskning som rör mottagande och integration i kommunerna. Forskningen ska lyfta fram framgångsfaktorer och behov av förändrade spelregler för att nyanlända ska kunna komma in i det svenska samhället på ett bra sätt. Forskningen bör utgå från ett brett samhällsperspektiv och knyta an till frågor som rör lokal och regional utveckling, tillväxtarbete, socialt arbete, digitalisering samt samhällsbyggande och samhällsplanering.

Status: Regeringen har i forskningspropositionen 2016/17:50 "Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft" föreslagit att ett tioårigt nationellt forskningsprogram om migration och integration bör inrättas av Vetenskapsrådet i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer. Regeringen har även uppdragit åt Länsstyrelsen Skåne att göra fördjupningar om psykisk hälsa i utbildningsplattformen för samhälls- och hälsokommunikation till nyanlända, så kallad MILSA. Plattformen är ett samarbete mellan länsstyrelserna, kommunala och regionala aktörer och företrädare för akademien i Sverige. SKL kommer att följa satsningarna och framhåller vikten av tillämpad forskning som stödjer aktuellt utvecklingsarbetet på lokal och regional nivå som rör mottagande och integration.